

In Januari 1914 vertoonden zich de eerste gele vlindertjes op deze onderneming, ook onder de *Albizia* aanplant. Enkele naakte groene rupsen zaten de boomen al te vernielen.

Een nieuwe uitloop kwam steeds tegelijk met eene nieuwe generatie-rupsen.

In einde Mei bij de 3de generatie waren onder de kaal gevreten boomen dichte zwermen gele vlinders, zich verdringende op rottende vochtige houtdeelen. De rupsen zaten zoo dicht nog op de kale takjes, dat velen geen plaats hadden en ze dus op elkaar lagen met het achterste deel van hun lichaam.

Den 1sten of 2 Juni waren alle vlinders plotseling verdwenen en wel zoo grondig, dat tot heden dus na bijna 10 maanden, nog geen gele vlinder weer is waargenomen. Toch waren deze gele vlinders, van deze ééne plaats niet voldoende om zulk een aanhoudende zwerm te vormen, anders wordt het, als zulk een zwerm, 2de en 3de verzamelgroepen in zich opneemt.

De kinderlijke gedachtengang van den Inlander weet ook voor deze verhuizing eene verklaring n.l. De vlinders halen de tjap om als bonte vlinders verder te leven.

Wijlen Prof. TREUB, zag eens een reuzentrek vlinders op Ceylon.

Onderneming Sindangrasa, Febr. 1915.
(Tjiamis)

C. BARENDs.

WENKEN VOOR INSEKTENVERZAMELAARS.

(1^e GEDEELTE).

Ieder, die in de tropen insekten verzameld heeft, zal de ondervinding opgedaan hebben, dat hier onder geheel afwijkende omstandigheden ook andere eischen aan 't gereedschap voor de vangst en aan de methode van prepareren en konserveren gesteld dienen te worden dan in Europa. In dit opzicht ondervonden teleurstellingen hebben misschien menigeen van verdere proefnemingen afschrikt.

Wy stellen ons daarom voor in een reeks artikelen onze ervaring op dit gebied mee te delen, in de hoop, ook anderen op te wekken hetzelfde te doen en in de kolommen van dit blad er van te doen blyken, zo ze eens iets nieuws of prakties op dit terrein menen gevonden te hebben.

Onze stelregel moet steeds zyn: die methoden toe te passen, die de beste resultaten opleveren, al brengt dat ook wat meer werk en moeite mee. Het verdient verre de voorkeur een kleine doch onberispelik geprepareerde kollektie byeen te brengen, dan grote hoeveelheden te verzamelen, waaraan niet de nodige zorg besteed kan worden, zodat ze voor wetenschappelijk onderzoek ongeschikt zyn.

Ofschoon het oog ook wat wil hebben, leggen we toch weinig gewicht op een „mooie” kollektie, maar hechten meer waarde aan zo volledig mogelijke gegevens omtrent vindplaats, datum *en vooral biologiese waarnemingen* op het verzamelde betrekking hebbend. Verder moet het konserveren zodanig geschieden, dat vorm en kleur van de dieren zo veel mogelijk behouden blyven.

O.i. heeft het verzamelen weinig waarde, als men niet tevens tracht zich op de hoogte te stellen van de namen der verzamelde dieren en van hun levenswijze en verspreiding. Slechts door een wetenschappelijke grondslag kan een liefhebbery voor de verzamelaar tot

een waar geestelijk genot worden en hem de voldoening schenken iets nuttigs te verrichten, terwijl zonder dien grondslag zo'n liefhebberij afdaalt tot het niveau van een lusifersetiketten-verzameling, tot iets dat op den duur een verstandig mens niet kan blyven boeien.

Aan al die eisen te voldoen zal by nadere kennismaking niet zo eenvoudig blyken te zyn, dan men zich in den beginne wellicht had voorgesteld. De grote moeilijkheid, waarvoor we al dadelik komen te staan, is het gemis aan verzamelwerken over de insekten-fauna speciaal van onze Archipel. Met uitzondering van enkele grotere en kleinere groepen is de literatuur zodanig in allerlei tydschriften en boeken verspreid, dat het voor de leek een Hercules-arbeid zou zyn spoedig op de hoogte te komen van de hier meest voorkomende insekten. Daarby komt nog dat een zeer groot gedeelte van de insektenfauna dezer streken nog niet wetenschappelijk beschreven is. Het best bekend zyn nog de *Rhopalocera* (dagvlinders), waarover vrij volledige werken met goede afbeeldingen bestaan. Men doet daarom het verstandigst zich by 't verzamelen tot enkele groepen te bepalen en dan te trachten zich daar geheel in te werken en alles te weten te komen wat daarvan reeds bekend is. Slaagt men er vervolgens in nieuwe feiten, door eigen waarneming verkregen, aan het reeds bekende toe te voegen en die door publikatie openbaar te maken, dan kan men de voldoening smaken de menselijke kennis weer een stap verder gebracht te hebben.

Voor de juiste determinatie van het verzamelde is het noodzakelik zich in verbinding te stellen met een of andere Europese specialiteit in de bepaalde insektengroep, die men tot onderwerp van zyn studies heeft gekozen. De entomologie omvat zulk een uitgebreid terrein, dat het voor één enkel persoon reeds lang niet meer mogelijk is het geheel tot in alle bijzonderheden te overzien. Er hebben zich dien ten gevolge talryke geleerden in één of in weinige insektengroepen gespecialiseerd. Wil men dus zyn materiaal goed bewerkt krygen, dan moet men zich tot zulke specialiteiten wenden, die deze arbeid meestal tegen afgifte van een deel van de dubletten der kollektie op zich nemen. Men denke echter niet, dat de bewerking steeds vlug zal kunnen geschieden; de meeste goede specialiteiten zyn naast hun gewone beroepsbezigheden veelal met werk overkropt, zodat 't soms, helaas, maar al te lang duurt eer men zyn materiaal gedetermineerd terug ontvangt. Inlichtingen omtrent betrouwbare specialiteiten voor bepaalde insektengroepen zal steller dezès gaarne aan belangstellenden verschaffen, als zij zich met hun vragen aan de redaksie van dit blad willen wenden.

Wy moeten 't beginners beslist afraden, met behulp van de bestaande literatuur te trachten zelf de determinatie ter hand te nemen; zulks zou slechts op teleurstellingen uitloopen. Waar men by het determineren van planten met de nodige elementaire kennis en aan de hand van bestaande dichotomiese tabellen een heel eind kan komen, is zulks by insekten oneindig moeiliker. Entomologiese beschrijvingen berusten voor een groot gedeelte op vergelyking met reeds bekende soorten en dichotomiese tabellen zoekt men meestal te vergeefs. Daarbij komt nog, dat de terminologie by elke groep weder verschillend is. Zonder een flinke standaardkollektie van reeds gedetermineerd vergelykingsmateriaal is 't dus voor een leek hopeloos werk een of ander insekt op raam te brengen.

Zoals reeds boven gezegd, maken de dagvlinders hierop een uitzondering; met behulp van de soms fraai geïllustreerde monografieën is het zelfs voor een beginner niet moeilijk na enige studie de weg daarin te vinden. Het komt ons echter voor, hoe interessant de dagvlinders overigens ook mogen zyn, dat andere minder *afgewerkte* groepen de onderzoeker meer voldoening zullen schenken, omdat daarbij meer kans bestaat nieuwe soorten en onbekende biologiese feiten aan 't licht te brengen.

Doch welke groep men ook moge kiezen, men beginne eerst zich een dozis algemene kennis omtrent het insektenryk in zyn geheel eigen te maken. Als zeer geschikt voor dit doel kunnen wy o.a. aanbevelen het werk van J. TH. OUDEMANS. De Insecten van Nederland, 1 deel en D. SHARP, Cambridge Natural History, Insects, 2 delen (in 't Engels). Ofschoon de vormen van onze Oost er niet speciaal in behandeld zyn, geven deze werken toch de beginner in een niet al te streng wetenschappelijke vorm een goede kyk op de oneindig grote vormenrijkdom en de merkwaardige levenswijze van de voornaamste insektengroepen.

In een volgend artikel zullen wij ons meer in 't bizonder bezighouden met de verschillende methoden voor de vangst en het prepareren van insekten, doch meenden wy dit inleidende woord onze lezers niet te kunnen besparen.

EDW. JACOBSON.

OVER DEN MIEREN-ROOVER (= OENDOER-OENDOER)

uit RÖSEL VAN ROSENHOF.

Dien listigen Mieren-Roover dus hebbende leeren kennen, en vangen, zo verzamelde ik 'er veelen van allerlei grootte en verschillenden ouderdom; die ik naar huis bragt; alwaar ik hun bekwaame woningen bezorgde; te weten houten en glazen Bakken van een handbreed hoog, en halfwegen met droog Zand gevuld, om 'er myne naspooring en onderzoeking mede te beginnen, volgens welken ik myne waarnemingen nu verder beschryven zal. Vermoedelyk zal 'er veel inkomen dat met de beschryving van DE REAUMUR overeenstemt; nochtans kan ik verzekeren, dat ik alles, wat ik 'er van zeggen zal zelf gezien hebbe; en als ik iets uit gemelden Schryver aanhaale, zal ik het getrouwlyk melden. Dat ook myne Figuuren geen namaakzels zyn van die van den Heer DE REAUMUR, zal ieder, die dezelve by elkander vergelykt, moeten bekennen. Twee kundige personen, eenerleie zaak onderzoekende, moeten, wanneer zy voorzichtig te werk gaan, meermaals het zelfde vinden; waardoor dan de waarheid des te meer bevestigd wordt. Komt 'er verder bygeval in myne beschryving iets voor, 't geen de Heer VALLISNIERI reets gezegd heeft, zo kan men nog minder denken, dat ik zulks uit hem hebbe overgenomen: want, zo my uit het Werk van den Heer DE REAUMUR niet bekend geworden was, dat deze, in 't jaar 1697 te Venetië, de Historie van den Mieren-Roover beschreeven en in 't licht gebragt had, zou ik 'er niets van geweeten, hebben, gemerkt zyne Schriften my nooit ter hand gekomen zyn. Bovengenoemde Heer DE REAUMUR schryft, dat dit Insect, sedert omtrent 50 jaaren, bekend is; en zegt, niet te kunnen begrypen, hoe 't mogelyk zy, dat de oude Natuurkennigen het niet waargenomen, ja zelfs niet eens gezien hebben. Ondertusschen kan het hun echter niet gantsch onbekend geweest zyn; want ALDROVANDUS zegt, in zyn V^{de} Boek van de Insecten, Cap. I. pag. 207. in den Frankfortschen druk, dat de *Formicaleo*, volgens ALBERTUS MAGNUS, een Insect is, 't welk onder de Mieren zo veel als een Leeuw, en teffens eene Mier en een Leeuw zy; dat het een wel klein, maar den Mieren zeer schadelijk Dier is; zich onder 't Zand verbergt; van 't zelve een half kogelvormigen Duin of Vesting bouwt, waar uit het de met Koorn beladen Mieren op eene listige wyze aanvalt, en doodt. Dat ook anderen kennis van dit Insect gehad hebben blykt uit de Schryvers, die de Heer SCHEUCHZER, in zyne *Physica sacra* over Job, aangehaald heeft; alwaar by, in het